

Byrnes se izrekel proti vojaški vezi z Veliko Britanijo

ija obdolžila Perzijo kršenja oljne pogodbe

SVJETSKA OBSODBA REAKCIJE

New York, 17. marca.—Državni sekretar James F. Byrnes je v svojem govoru pred članom organizacije izjavil, da Amerika ne bo sklenila vojaške vezi z Veliko Britanijo proti Perziji, obtem pa je naglasila, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

Državni sekretar je ni dobil odgovora na noto z obdolžitvijo, da je sovjetska vlada kršila pogodbo, ki je sklenjena med Perzijo in Rusijo. Byrnes je ponovno izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

17. marca.—Izvestja, da so sovjetske vlade, so izjavile, da so oljna polja v severni Rusiji izredno važna za Rusijo. Byrnes je izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

16. marca.—Dokazano je, da je perzijska vlada apelirala na ameriško poslatništvo v Perziji, naj Amerika po svoji reprezentaciji predloži zahtevo za razpisanje referendumov ruskih vojaških članov v Perziji. Byrnes je izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

16. marca.—Dokazano je, da je perzijska vlada apelirala na ameriško poslatništvo v Perziji, naj Amerika po svoji reprezentaciji predloži zahtevo za razpisanje referendumov ruskih vojaških članov v Perziji. Byrnes je izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

16. marca.—Dokazano je, da je perzijska vlada apelirala na ameriško poslatništvo v Perziji, naj Amerika po svoji reprezentaciji predloži zahtevo za razpisanje referendumov ruskih vojaških članov v Perziji. Byrnes je izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

16. marca.—Dokazano je, da je perzijska vlada apelirala na ameriško poslatništvo v Perziji, naj Amerika po svoji reprezentaciji predloži zahtevo za razpisanje referendumov ruskih vojaških članov v Perziji. Byrnes je izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

16. marca.—Dokazano je, da je perzijska vlada apelirala na ameriško poslatništvo v Perziji, naj Amerika po svoji reprezentaciji predloži zahtevo za razpisanje referendumov ruskih vojaških članov v Perziji. Byrnes je izjavil, da ne bo iskala varnosti z organizacijo Združenih narodov. Ta organizacija mora biti trajnemu miru.

Domače vesti

Iz La Salla
La Salle, Ill.—Dne 11. marca je v bolnišnici umrl vsled srčne hibe Frank G. Gogorich, član društva Edinost. Star je bil 70 let in doma iz Bele cerkve na Dolenskem. V Ameriko je prišel 1901 v Waukegan, kjer je vodil gostilno do 1907, od tam je prišel v La Salle, kjer je vodil enako obrt do 1943. Tukaj zapuščal ženo, tri sinove, tri hčere in dva brata, v starem kraju brata, v North Chicagu pa sestra Mary Gogorich in Betty Mahnich.—V bolnišnici St. Mary se nahajata John Močilar, član društva 98 SNPJ, in Joseph Zokal, ki se je moral podvreči operaciji.—V sosestnem Perziju se nahaja v ljudski bolnišnici Frank Krulitz, ki je bil tudi operiran.

Novi grobovi v Ohlu
Bridgeport, O.—Dne 9. marca je tukaj umrla radi srčne kapi Anna Legan, stara 65 let in rojena v Buganji vasi pri Žužemberku. Zapuščala moža, dve hčeri in šest sinov. Bila je sestra Katarine Velkovich iz Bellairea, ki je tudi umrla vsled srčne kapi 23. febr. in zapustila moža, pet sinov in tri hčere. Obe sta bili članici KSKJ.

Lewis ponovno posvaril operatorje

Zvišanje plače in skrajšanje delovnih ur

Washington, D. C., 16. marca.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, je posvaril reprezentante operatorjev na polju mehkega premoga, da rudarji ne bodo ostali na delu, če se položaj ne bo zboljšal.

Doslej ni Lewis predložil specifičnih zahtev, pozval pa je operatorje, naj predložijo ponudbo. Mnenje prevladuje, da on ne bo predlagal arbitražne formule glede plač in cen. Lewis je v svojem govoru na konferenci z operatorji ignoriral novo politiko Trumanove administracije glede mezd in cen. Izjavil je ponovno, da bo vztrajal pri zahtevi, da morajo operatorji priznati organizacijo delovnih ur.

Pogajanja glede sklenitve nove pogodbe so bila pretrgana. Lewis je izjavil, da bo vztrajal pri zahtevi glede zvišanja plače in skrajšanja delovnega tedna. Razgovori se bodo obnovili v ponedeljek. Charles O'Neill, predsednik organizacije operatorjev, bo govoril in pojasnil stališče operatorjev. Veljavnost sedanje pogodbe med rudarsko unijo in organizacijo operatorjev poteče 31. marca.

Francova vlada sestavlja odgovor Ameriki

Madrid, Španija, 16. marca.—Uradno poročilo pravi, da člani vlade diktatorja Franca sestavljajo odgovor na noto in deklaracijo ameriške vlade. Slednja je nedavno objavila vsebino nacističnih dokumentov, ki so bili zaseženi v Nemčiji. Ti so razkrili tesno zvezo med Francom, Hitlerjem in Mussolinijem v vojnem času, kakor tudi Francovo pomoč ošišcu, ko se je borilo proti zavezniškim silam.

"V razvoju odnošajev med Sovjetsko unijo in Perzijo so nekateri perzijski državniški nasledni izjavili politiko v pričakovanju, da bo rezultirala v konfliktu med Rusijo in drugimi državami," pravijo izvestja. "Med temi državniški je bivši premier Ibrahim Hakimi. Očitno je, da je on še vedno na delu." Teheran, Perzija, 16. marca.—

Svet avtne unije odobril sporazum

Stavkarji se še niso vrnili na delo

Detroit, Mich., 16. marca.—Člani sveta unije združenih avtntih delavcev CIO so na svoji konferenci odobrili provizije doseženega sporazuma s korporacijo General Motors, zaeno pa so instruirali člane krajevnih uniij, naj vztrajajo v stavki, dokler ne bodo vse pritožbe rešene.

Upanje je, da bodo člani krajevnih uniij potrdili provizije sporazuma. V stavki proti korporaciji, ki je trajala 113 dni, je bilo udeleženih čez 175.000 delavcev.

Sporazum določa zvišanje plače za 18 in pol centa na uro. Preden stopi v veljavo, mora biti ratificiran.

R. J. Thomas, predsednik unije, in Walter P. Reuther, podpredsednik, sta izjavila, da se člani krajevnih uniij ne bodo vrnili na delo, dokler ne bo večina članstva odobrila sporazuma. Glasovanje o ratifikaciji sporazuma je v teku.

Maršal Tito dospel v Varšavo

Izredna seja jugoslovanske skupščine

Varšava, Poljska, 16. marca.—Maršal Tito, predsednik jugoslovanske vlade, in drugi visoki jugoslovanski uradniki so dospeli v Varšavo. Tito je imel razgovor s poljskim predsednikom Boleslavom Bierutom.

Pričakuje se, da bodo jugoslovanski uradniki ostali v Varšavi pet dni.

London, 16. marca.—Radijsko poročilo iz Belgrada pravi, da se bo jugoslovanska skupščina sestala v izrednem zasedanju prihodnje sredo. Poročilo ne omenja drugih detajlov.

Rim, 16. marca.—List Giornale della Sera je objavil poročilo iz Tirane, da se bo Albanija pridružila jugoslovanski republiki. Poročilo ni potrjeno.

To dalje pravi, da se je predsednik albanske vlade Enver Hoxha pravkar vrnil v Tirano iz Belgrada.—Na poti v Belgrad so ga spremljali ruski svetovalci. Hoxha je v Belgradu konferiral z maršalom Titom glede priključitve Albanije k Jugoslaviji. Tito je baje zagotovil albanskega premierja, da bo Jugoslavija podpirala Albanijo v njenem sporu glede ozemlja z Grčijo.

Člani bivše luterske filipinske vlade obtoženi

Manila, Filipini, 16. marca.—Jose Laurel, predsednik luterske filipinske republike, in pet članov njegove vlade, ki je bila ustanovljena po japonski okupaciji Filipinskih otokov, je bilo obtoženih izdajstva. Obtoženci so poleg Laurela so Jorge B. Vargas, Quinton Paredas, Jose P. Bautista, Federico Mangahas in Juan Collas.

Ogrski premier za utrditev zveze z Rusijo

Budimpešta, Ogrska, 16. marca.—Premier Ferenc Nagy in vodja stranke malih posestnikov, ki je dobila največ glasov pri splošnih volitvah, je izjavil v parlamentu, da mora Ogrska utrditi zvezo s sovjetsko Rusijo. On je naglasil tudi potrebo radikalne revizije zunanje politike.

CHURCHILL PRIPOROČA AKCIJO VARNOSTNEGA SVETA

Bivši britski premier razkril rusko stališče glede Dardanel

PROTESTNE DEMONSTRACIJE V NEW YORKU

New York, 16. marca.—Bivši britski premier Winston Churchill je v svojem govoru na banketu, ki mu je bil prirejen v počast v hotelu Waldorf-Astoria, predlagal, naj člani varnostnega sveta Združenih narodov vzamejo v pretres spor med Perzijo in Rusijo, ker slednja noče odpoklicati čet iz Perzije. Poleg tega naj izrečejo tudi razsodbo glede Dardanelske ožine, če ne bo ruski pritisk na Turčijo odnehal.

Člani varnostnega sveta se bodo sestali v New Yorku 25. marca. Churchill je dejal, da bo seja sveta važna in da od njegovega zaključka glede spora med Rusijo in Perzijo zavisi bodočnost organizacije Združenih narodov. On je tudi naglasil, da ne bo preklical ali spremenil nobene besede iz govora, katerega je imel v Fultonu, Mo., v navzočnosti predsednika Trumanova. Churchill je zanikal trditve, da je v svojem govoru predlagal sklenitev vojaške zveze med Veliko Britanijo in Ameriko proti sovjetski Rusiji. Dejaj je, da je predlagal nekaj več — prostovoljno bratsko zvezo med Veliko Britanijo in Ameriko.

Churchill je razkril dejstvo, ki doslej ni bilo znano javnosti. Dejaj je, da je bila Rusiji na konferenci v Potsdamu, Nemčija, ponudena skupna britsko-ameriška garancija popolne svobode v Dardanelski ožini v mirnem in vojnem času. Ruski parniki in bojne ladje bi imele na podlagi garancije svoboden prehod skozi ožino.

"Turčija je bila pripravljena na odobritev te garancije," je dejal. "Povedano nam je bilo, da garancija ni dovolj. Rusija je izjavila, da hoče imeti trdnjavo v Dardanelski ožini, da bo lahko dominirala Istanbul." Churchill v svojem govoru ni gmel proti komunistom. Stalina je pohvalil, prav tako rusko ljudstvo, zaeno pa je izrekel svarilo, da bodo morali voditelji sovjetske vlade prevzeti odgovornost, če ne bodo izkoristili širokih simpatij napram Rusiji med angleško govorečem svetu v svoj prilog.

Banketa so se udeležili poslanski 19 držav, med temi perzijski poslanik, toda Rusija ni poslala nobenega reprezentanta. Nedavno je premier Stalin nazval Churchilla za vojnega hujskača, zaeno pa ga je obdolžil, da se je lagal in potvarjal dejstva v svojem govoru v Fultonu z namenom, da ustvari sovraštvo proti Rusiji med angleško govorečimi ljudstvi.

Churchill je bil močno zastražen v New Yorku. Prve protestne demonstracije so se pričele pred mestno hišo. Čez tisoč policajev in detektivov je bilo zbranih. Demonstranti so nosili napise "Angleško ljudstvo je dalo breo Churchill!" in "Amerika ga ne mara."

Protestne demonstracije so se vršile tudi pred hotelom Waldorf-Astoria. Demonstranti so vzklikali "Churchill hoče vojno, vojni veterani pa hočejo mir." Policija je aretirala 20 demonstrantov zaradi kaljenja miru.

Banketa v hotelu se je udeležilo čez 2000 povabiljenih gostov. Med temi so bili newyorški governor Dewey, newyorški župan O'Dwyer in John Winant, bivši ameriški poslanik v Londonu.

Britsko spremstvo ameriške bojne ladje

Demonstracija prijateljstva s Turčijo

New York, 16. marca.—Uradni britski krogi so naznanili, da so enote močne britske mornarice pripravljene spremljati ameriško oklopno ladjo Missouri na njeni poti iz New Yorka v Turčijo, kjer bo izročila truplo turškega poslanika, ki je umrl v Ameriki, turškim avtoritetam. Poslanik je bil Mehmet Munir Ertegün, ki je umrl v Washingtonu v novembru l. 1944.

Britsko spremljanje največje ameriške bojne ladje, na kateri so reprezentanti Japonske podpisali dokument o kapitulaciji pred zavezniški, naj bi bila demonstracija prijateljstva s strani Amerike in Velike Britanije napram Turčiji.

Britski krogi so namignili, da bodo bojno ladjo spremljali rušilci, križarke in morda tudi letalonosilci.

Državni department je naglasil, da ne pripisuje vojaške značilnosti dejstvu, da bo največja ameriška bojna ladja odplula iz New Yorka proti Turčiji s truplom turškega poslanika. Naznailo ima vsekakor diplomatsko značilnost, ker je povezano s poročili, da ruske čete prodirajo preko severne Perzije v smeri meje med Turčijo in Irakom. Bojna ladja Missouri bo odrinila iz New Yorka proti Turčiji prihodnji tork.

Socialist Blum v Washingtonu

Pogajanja glede posojila Franciji

Washington, D. C., 16. marca.—Leon Blum, vodja francoskih socialistov in bivši premier, je dospel z letalom iz Pariza v Washington. On se bo pogajal s člani Trumanove administracije glede ameriškega posojila Franciji. Slednja bi rada dobila posojilo v vsoti \$2.500.000.000, katero potrebuje za financiranje rekonstrukcije svoje ekonomije. Nekateri kongresniki in senatorji so se izrekli proti posojilu Franciji. Kongresnik Shafer, republikanec iz Michigana, je dejal, da je proti posojilu Franciji, kateri vladajo socialisti in komunisti.

Trdi se, da je tudi Rusija vprašala Ameriko za posojilo. Nikolaj Novikov, opravnik poslov sovjetskega poslatništva, se je oglasil v uradu državnega tajnika Byrnesa, kateremu je izročil noto. Novikov je govoril s Byrnesom samo tri minute. Vsebinske note ni bila razkrita, mnenje pa je, da se nanaša na posojilo. Ko so časniki vprašali Novikova, če se nota nanaša na situacijo v Perziji in Mandžuriji, je odgovoril, da so drugi problemi važnejši.

Bivši šef nemškega štaba ujet

Hamburg, Nemčija, 16. marca.—General Kurt Zeitzler, bivši šef nemškega generalnega štaba, je bil ujet v britski okupacijski coni. On se je skrivaj od kapitulacije Nemčije pred zavezniški.

Donu. Dewey in Winant sta govorila in poveljevala Churchill. Mrs. Eleanor Roosevelt, vdova pokojnega predsednika Roosevelta, je bila povabljen, toda se ni udeležila banketa. V svojem govoru prejšnji večer je izjavila, da stališče Rusije v svetovnih zadevah ni bila pravilno predstavljeno v Ameriki. Izjava je bila kľofuta Churchill in vsem onim, ki hujskajo svet proti sovjetski Rusiji.

ADF OBSODILA FORMULO O MEZDAH IN CENAH

Green pravi, da ima Truman nesposobne svetovalce

BOJAZEN PRED REGIMENTACIJO

Carbondale, Pa., 16. marca.—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je v svojem govoru na letni seji na banketu tukajšnje centralne unije ostro obsodil novo formulo o mezdah in cenah in pozval predsednika Trumanova, naj jo zavrne. Trumanova administracija naj osvoji novo politiko, ki naj bi odpravila vse kontrole cen in mezd po enem letu. Reprezentanti delavcev, industrij in farmerjev naj bi zahtevali ameriške na podlagi načrta ADF.

Green je dejal, da Truman posluša nesposobne svetovalce. Ti so zmesili formulo o mezdah in cenah in potem izjavili, da bo omogočila stabilizacijo ameriške ekonomije.

"Moja predlog je, da Trumanova administracija takoj zavrne formulo o mezdah in cenah," je rekel Green. "Predsednik naj skliče konferenco reprezentantov delavcev, industrijcev in farmerjev, da ti sestavijo novo formulo. Federalna vlada ne bi smela direktno posegati v odnošaje med delavci in delodajalci, ker ti lahko rešujejo svoje probleme brez njene intervencije."

Green je dalje rekel, da formula o mezdah in cenah gladi pot regimentaciji ameriške ekonomije pod strogo vladno kontrolo. Zavedanje v ekonomsko svobodo ameriškega ljudstva je treba ustaviti.

"Uverjen sem, da se je predsednik Truman lotil reševanja poveljnih problemov v pravem duhu," je nadaljeval Green. "On je skušal restavrirati normalno gospodarstvo, toda tragična resnica je, da je poslušal nesposobne svetovalce. Znano nam je, da se je Truman uklonil močnemu pritisku, toda kljub temu bi bil lahko vztrajal pri zahtevi, da se morajo vsi spori med delavci in delodajalci izravnavati s kolektivnimi pogajanjmi in brez vladne intervencije."

Premier Attlee zagotavlja Indijo

London, 16. marca.—Premier Attlee je izjavil v parlamentu, da bo Indija dobila popolno neodvisnost od Velike Britanije, do katere je upravičena. "Mi bomo pomagali Indiji, da bo prehod olajšan," je dejal. "Upam, da bo ostala še nadalje v okviru britskega imperija." Attlee je podal izjavo v teku debate o misliji treh članov, ki bodo odpotovali v Indijo prihodnji tork. Člani misije so Stafford Cripps, A. V. Alexander in lord Pethick-Lawrence.

Ruske čete bodo zapustile danski otok

Copenhagen, Danska, 16. marca.—Zunanji minister Gustav Rasmussen je dejal, da je dobil zagotovilo od sovjetske vlade, da bodo ruske čete zapustile danski otok Bornholm na Baltiku v bližini Švedske. Rusi so zasedli ta otok tiš pred kapitulacijo Nemčije pred zavezniški.

Rusija zalaga češko armado z orožjem

London, 16. marca.—Radio Praga je citiral izjavo Zdeneka Fierlingerja, predsednika češkoslovske vlade, da Rusija pošilja moderno orožje in drugo opremo češkoslovaški armadi.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (vključno s poštnimi stroški) v Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

Konec velikega boja

Kot mora biti vsake stvari enkrat konec, tako je bila zadnja sredo formalno zaključena tudi najdaljša in najbolj važna stavka po vojni. V mislih imamo stavko 175,000 avtnih delavcev pri General Motors, ki je trajala skoraj štiri mesece.

Stavka je bila sicer mirna, brez izgrediv ali nasilja, toda spada med najdramatičnejše boje te vrste v zgodovini Amerike. Nasproti sta stala dva velika—mogočna, petmilijarddolarska korporacija in največja unija v deželi, bojovita in napredna United Automobile Workers of America, CIO.

V par mestih se je korporacija zatekla na sodišče po injunkcijo proti masnemu piketiranju, toda Walter Reuther, vodja stavke, je odgovoril, da sodnijski dekreti ne bodo gradili avtov. In res jih niso. Solidarnost stavkarjev je bila na vsej črti vzorna in se ni omajala niti zadnje tedne, ko je vodstvo korporacije skušalo zabiti klin med voditelje in stavkarje. Posebno je skušala nahujati delavce proti Reutherju, češ, da je on kriv, da stavka še ni poravnana. Ampak tudi s to potezo ni uspela—baš nasprotno. Walter je danes bolj priljubljen med članstvom UAW kot kdaj prej in so izgledi, da bo na prihodnji konvenciji nasledil R. J. Thomasa kot predsednik unije.

Stavka se je ugodno zaključila za unijo, kar je predvsem zasloga vzorne solidarnosti delavcev in njih družin ter zelo sposobnega vodstva. Reuther je vodil ta boj proti wallstreetarjem sijajno—enako briljantno kot general Eisenhower napad na Hitlerjevo trdnjavo preko Angleškega zaliva.

Stavka se mogoče ni pričela v najbolj primernem času, sredi novembra ali proti koncu leta, ko General Motors ni imela ničesar izgubiti na profitech, kajti je enostavno plačala toliko manj nadprofita davka. Tudi javno mnenje je bilo zastrupljeno proti vsemu organiziranemu delavstvu in proti avtni uniji še posebno. Pričeti veliko stavko v taki atmosferi ni noben špas.

Ampak Reuther je s svojo briljantno strategijo obrnil javno mnenje proti wallstreetarjem, ki kontrolirajo General Motors—poleg številnih drugih velekorporacij—in ga zasulak deloma v prilog uniji in sploh vsem organiziranemu delavstvu, deloma ga pa neutraliziral. S svojimi nastopi in izjavami, v katerih je naglašal, da unija ne mara nobenega zvišanja plač na račun odjemalcev, to je na račun višjih cen, na drugi strani pa dokazoval, da avtni magnet lahko iz svojih gigantnih profitov izdatno povišajo plače brez povišanja cen—s to strategijo je zamašil usta vsem onim kovačem javnega mnenja, ki zelo radi udrihajo po unijah. S to strategijo je spravil General Motors tudi v defenzivo. Vsa njen poskus, da preide v ofenzivo in ustvari sovražan sentiment proti uniji in stavkarjem, sta s Thomasom spretno odbila.

Sadove te Reutherjeve strategije so žele tudi vse ostale unije CIO, ki so se vrgle v boj za zvišanje plač—jeklarska, elektrarska in druge. Ti sadovi so bili v tem, ker je Reuther s svojim pobijanjem zvišanja cen in velikega profitarstva preprečil razvoj linarskega razpoloženja proti stavkarjem in proti unijam. Pri tem se mu je pridružil tudi predsednik Truman, ki je v svojem radijskem govoru pred par meseci naglasil, da je ameriški biznis na splošno finančno tako soliden valed velikih profitov, da lahko izdatno zviša plače brez zvišanja cen.

Ta Reutherjeva strategija, ki je šla od vsega začetka za tem, da unija zabije klin med avtne korporacije in jih v mezdernem boju izigrava drugo proti drugi, se je dobro obnesla tudi za druge avtne delavce, ki niso bili pozvani v stavko. Ako bi bila unija oklicala splošno stavko v vsej avtni industriji, bi bila imela proti sebi solidno fronto vseh korporacij. Tak bo bi bil za unijo veliko bolj rizikirana stvar. Zato se je lotila samo avtnega Goljata, General Motors, ostalim korporacijam pa pričela ponujati spravo brez stavke. In tako je s konkurenti General Motors sklenila za delavstvo ugodne nove pogodbe brez odprtega boja ter obvarovala stotisoče svojih članov pred izgubo zaslužka.

Vsa ta strategija je bila v glavnem Reutherjevo delo.

S tem bojem je UAW priložilo izboljšala položaj avtnih delavcev in njih družin. Dosegla je zvišanje plač od 18 do 19.5c na uro. Po novih pogodbah bodo delavci v tej industriji zaslužili povprečno \$1.30 do \$1.39 na uro ali okrog \$50 za 40 ur dela na teden. To je sicer nekaj dolarjev manj kot so zaslužili med vojno za 48 ur dela v tednu.

Po izjavi voditeljev unije je bila najboljša pogodba sklenjena z novo Kaiserjevo avtno korporacijo. Do zadovoljive pogodbe je prišlo tudi pri Chryslerju in Fordu, kjer je bila plača že prej nekoliko boljša kot pri General Motors, kakor bo tudi po novih pogodbah.

Najbolj trd oreh je bila General Motors, ki je brez vsakega dvoma skušala v tej stavki toliko oslabilo unijo, da bi jo lahko sčasoma zdrobila. To se ji ni posrečilo. Svojo čast si je rešila s tem, da je unijo končno prisilila, da je sprejela cent manj na uro kot je priporočal Trumanov preiskovalni odbor. Na drugi strani pa je unija dala važne koncesije—sploh pristala na vse njene zahteve, tudi na "check-off," kar je nova pridobitev za unijo.

Isti dan kot pri General Motors je bila končana tudi stavka okrog 100,000 delavcev pri General Electric Co. Trajala je sedem tednov. Tudi ta stavka se je zaključila uspešno za delavce. V stavki je še okrog 75,000 delavcev pri Westinghouse Co. in okrog 30,000 delavcev pri International Harvester. V deželi je še nekaj drugih manjših stavk—število vseh stavkarjev je zdaj okrog 200,000 v primeri z 1,800,000 v januarju. Tako gre h koncu ta stavkovni val—zdaj pridejo na vrsto premogarni. Na drugi strani pa tudi cene plezajo navzgor, kar pomeni, da se bo zločisti kolobar zopet ponovil. Tej igri—lovenju plač za cenami—bi delovno ljudstvo lahko napravilo konec, ako bi se na vsej črti oprijelo zadržanosti.

SKRB SV. OČETA
ZA MALČKE ...

Rock Springs, Wyo.—V zadnji številki Glasila KSKJ sem čitala, kako je sv. oče dal na znanje šolarčkom, naj si pritrjuje od ust in darujejo za malčke, ki stradajo po Evropi. Ali ne mislite, čitatelji, da se je sv. oče malo pozno spomnil na te malčke?

Ako je sv. oče res tako usmiljenega srca, bi lahko kaj ukrenil zanje. Zakaj se ni nanje spomnil, ko je bila sila najhujša? Saj so nps vedno opominjali, "kdor takoj da, dvakrat da." Torej bi sv. oče lahko že od začetka dvakrat dal. Kako to, da ni imel usmiljenja do majhnih otrok tedaj, ko so njegovi Italijani in Nemci morili Slovence, jim požigali domove in žive metali v ogenj?

Zakaj so papež in njegovi pajdaši dopustili, da so nacifasisti morili starše, ali pa jih vlačili napol nage, boste in komaj žive po zaporih in taboriščih? Čudno se mi zdi, da se niso ti trpini in njihovi malčki takrat smilili sv. očetu?

Radovedna sem, ako se je sv. oče spomnil kaj na otroke pred nedavnim, ko so se gostili pri razkošno obloženi mizi novo imenovani kardinali. Oni bi si pač laže kaj pritrjali za malčke kot preprosti šolarčki, ki morda imajo v žepu nekaj centov. Ako bi kardinali posegli v svoje žepce, bi lahko precej več darovali za stradalajoče evropske otroke kot pa šolarčki, ki sami nimajo ničesar.

Dalje papež opominja ljudstvo na skupno molitev ter z njo potolaži božjo jezo. To je naravnost smešno! Zdi se mi, da se pobožnjaki naravnost norčujejo. Za razdejanje Evrope so največ odgovorni Nemci in Italijani, prav tako za morijo ljudstva. Božja jeza nima s tem popolnoma nič opraviti. Kako more pameten človek verovati v take neumnosti?

Vprašam vas, dragi čitatelji, kdo je bil bolj veren kot ravno naše trpeče ljudstvo? Res, preveč so bili verni... In prav ti, ki so toliko molili, so morali umreti mučeniške smrti. Molitev jim ni čisto nič pomagala. Naš narod so imeli duhovniki popolnoma pod svojo oblastjo, ako pa nim samo pol verjame, je še vedno preveč. Vedno vernike strašijo z ognjem in pekлом in ne vem še s čem. Saj je imel narod pekel že na tem svetu, mislim reven narod: dela čez glavo, hrano slabo, povrhu vsega pa še kup otrok. Revni ljudje zaslužijo nebesa, samo če bi res kje bila.

Najlepša nebesa imajo tisti, ki so zdravi, bogati in se valjajo v izobilju, a otrok malo ali pa nobenega. V takih nebesih bi bila tudi jaz rada. K sklepu želim veliko uspeha listu in pozdravljam vse čitatelje Prosvete!

Francika Gassar.

ODMEV NA PISMA
IZ STARE DOMOVINE

Linden, N. J.—Vsa pisma iz stare domovine nam pričajo o velikem trpljenju naših bratov in sester v času okupacije. Najprvo so bili tepeni od Nemcev, zatem od svete Italije, nato pa še od domačih izdajalcev. Podivjani nacifasisti so metali v gorode plamene žive ljudi in so sed je moril sosed.

V Edinosti, kanadskem listu, sem čitala o več osebah iz Semic, ki jih osebno poznam. Klerikaleci so bili z duhovniki, liberalci pa so se borili za svobodo domovine. V moji rojstni vasi v Krupi so ubili sina moje najboljšje prijateljice Anice Lovrinove. Prišel je domov od partizanov, ker je bil bolan, a nekdo ga je zatočil, nakar so ga ubili. Izdajalci iz Semic, 80 po številu, so prišli drugi dan žrtev pogledat, ko je ležala v rakvi, in molili so kleče okrog rakve.

Župnik v Semicu je bil ubit za svoje izdajalsko delo. Peter Norbet iz Metlike se je hlinil partizanom, potem pa je popihal v Suhor k izdajalcem in jim pomagal požigati vasi. K sreči je tudi njeega zadela pravična kazen. Župnik iz Dragutina je izdal vsakogar, za katerega je ve-

del, da je partizan. Na Vinici je pomagal kaplan pobijati ljudi. K sreči je tudi njega zadela kazen.

Nam vsem poznana Minka Bartel iz Semic je s klerikalci. Njen oče nas je učil v šoli in je bil zelo blag mož. Njegova dva sinova sta bila duhovnika. Bartel je umrl, ko mu je bilo 50 let, Janku pa 25 let. Anton Šuštaršič, trgovec, in drugi veljaki iz semiške okolice so v zaporu. Drugam ne spadajo. Naši rojaki iz Semic in okolice čitajo Prosveto, zato jim opisujem, kar sem znašla iz pisem in listov.

Bela krajina je bila močno pod jarmom duhovščine. Leta 1912 je bil javen šoh za napovedane volitve. Pred cerkvijo so postavili dva odra za govornike. Na prvem so nastopili liberalci, trgovec Zurec in gostilničarji, na drugem pa duhovniki in klerikaleci. Na trgu so se pričeli prerivati volilci. Liberalci Golja, Macerle in Rauš so imeli večino. Ko so duhovniki videli, da bodo poraženi, je župnik mahal z roko proti zvoniku in dal znamenja, naj prično zvoniti, da ne bi ljudstvo slišalo Goljate. Nastal je hrup, potem pa je prikorala skupina mladih fantov in prevrnila so oder, na katerem so bili duhovniki. Stare ženske so pričele vikati in jokati, češ, da bo sodni dan, ker tepejo gospode. Nikoli ne bom pozabila tistega dogodka, čeprav je od tedaj preteklo že 34 let.

Na Dolenjskem je imela duhovščina vedno prvo besedo, zato ji zdaj prihaja vroče in tudi njihovi žepi ne bodo več tako polni. Če hočejo živeti, naj delajo. Kristus je rekel, "kdor ne dela, naj tudi ne je!" Njegovi namestniki ne delajo, temveč samo ljudi odirajo, če imajo le priliko.

Agnes Pasarich.

PRIREDBE V KORIST
STARE DOMOVINE V
JOHNSTOWNSKI OKOLICI

Conemaugh, Pa.—Kot je že bilo objavljeno v nekaterih slovenskih časopisih, bomo imeli priliko videti v johnstowski okolici premične slike iz Jugoslavije dne 23. in 24. marca. V Conemaughu bodo kazane te slike v nedeljo, 24. marca, v dvorani društva Sv. Alojzija, št. 36 ABZ, in sicer ob 8. uri zvečer. Na to prireditev ste vabljeni vsi rojaki iz bližnjih naselbin, da si gotovo rezervirate omenjeni večer ter tako udeležite te priredbe. Vstopnina bo prosta, a ponudene prispevke se ne bo zavrnilo. Jaz mislim, da me razumete, kaj hočem povedati.

Ko čitamo dopise v naših časopisih, opazimo, kako dobrostrni so naši rojaki po nekaterih naselbinah. Prirejajo veselice, katerih dobiček je namenjen v podporo Slovincem v stari domovini, pobirajo denarne prispevke, zbirajo hrano, obleko, obuvalo in druge reči, kar vse tako nujno potrebujejo naši rojaki tam onstran morja.

Tudi mi, Slovenci iz te okolice ne smemo zaostajati v ozadju v tem oziru! Res je, da ste nekateri že večkrat posegli v žepce in darovali v ta namen, ali če pomislimo usodo našega očeta, matere, sestre ali brata, ki ga je zadela v tej strašni morilni dobi, je malenkost v primeri z našimi razmerami!

Da, veliko trpljenja in gorja so prestali, gorja, da si ga mi niti ne moremo predstavljati, a koravno ga nam hočejo naši dragi vsaj nekoliko opisati v pisnih, ki jih prejemo od njih. Ali ni je roke in ne peresa, da bi moglo nam popisati trpljenja, gorja, zasramovanja in grenkosti srca slovenske matere, očeta, sina ali hčerke. Okrevanje njih duševne portosti je skoraj nekaj nemogočega, brez pomoči dobrostrnih ljudi. Kajti doba trpljenja je bila predeloga in prehudosti so bili udarci, ki so povzročili globoke rane našemu narodu. Radi tega, dragi rojaki, jim moramo pomagati, kolikor je nam mogoče, finančno in moralno. Vzdihnimo iz srca ne samo iz ust. Posežimo ob priliki te priredbe v žepce in darujmo, darujmo, darujmo toliko, da bomo na prvem mestu v tej okolici.

Kot sem že omenil, večkrat ste že posegli v žepce in upam, da boste tudi sedaj, za kar vam bom marsikateri siromak tam onstran morja zelo hvaležen za neprecenljivo pomoč, ki mu jo nudite v času njegove največje potrebe.

Joseph Turk.

NA DELU ZA
STARO DOMOVINO

St. Michael, Pa.—Tudi v naši naselbini smo pobirali potrebščine za ubogi jugoslovanski narod. Za to delo so bile odbrane članice od društva 190 SNPJ sestre Kaučič in Milavec, od društva 185 ABZ sestre Pucel in Osaben.

Te žene so obiskale vsako hišo in zbirale konzerve, obleko, obuvalo in prispevke v gotovini. Seveda niso mogle teh potrebščin same znesti skupaj, zato je odpeljal brat Korčel. Iste članice in sestra Hočvar so vse pošile. Pri tem delu sem tudi jaz nekajkrat pomagal. Vse smo lepo zložili v zabojne in odposlali. Nabrali smo žensko, možko in otroško obleko, ki je bila še vsa v dobrem stanju. Drugi dan je nekdo še prinesel obleko za malčka in pet konzerv, toda ne vem njegovega imena, ker me ni bilo doma. Najlepša hvala. S Charlesom Peretinom (?) sva vse dobro povezala. Vsega skupaj smo spravili skupaj pet velikih zabojev, dalje pet konzerv in par čevljev. Zabojne je potem odpeljal Michael Milkovich iz Johnstowna.

Naj še omenim, da so te članice že vdrigle pobirale prispevke in potrebščine za naše brate in sestre v stari domovini. Povedale so mi, da so tudi marsikatero pod nos dobile, vendar pa se niso prestrašile, temveč so nadaljevale s delom za trpeči jugoslovanski narod. Njim in prispevatelem se najlepše zahvaljujemo. Posebno so se darežljivo odzvali Slovenci in Hrvati.

iz pisem, ki prihajajo iz stare domovine, lahko razvidimo o velikih potrebah jugoslovanskega naroda. Dne 23. januarja je bila odposlana že četrta pošiljka rešilnega blaga v Jugoslavijo. Kakor je razvidno, sedaj zbiramo denar za zgradnjo otroške bolnišnice v Sloveniji. To je dobra zamisel in vse kaže, da bo narod podprl to hvalevredno akcijo.

Sestre Milavec in Kaučič sta nakolektali sledeče prispevke v gotovini: Martin Kek (Krek?) \$5; dve osebi sta darovali po \$4, tri po \$2, tri po \$1, dve po 50c. Podružnica SANSA je prispevala \$10, torej skupni prispevki znašajo \$33. Denar je bil odposlan v sklad za otroško bolnico. Pomagajmo ubogemu slovenskemu narodu, ki je toliko pretrpel v tej strašni vojni!

John Nacu, predsednik.

TRI PISMA IZ KRŠKE
VASI PRI BREŽICAH

(Nadaljevanje.)

Chicago, Ill.—Tu sledi drugo pismo, ki ga je pisala moja sestra Zof Glibe. Datirano je v Krški vasi 15. dec. 1945 in se glasi:

"Ljuba sestra in vsi ostali!—Danes nadaljujem z drugim pismom. Mogoče Vas bo zanimalo, kako smo preživeli skoro štiri leta v taborišču. V lagru v Haynau je bilo precej ljudi iz Krške vasi. Veliko jih je bilo tudi iz Krškega, Vidma in okolice. Vsem je bilo žal, ker so prestavili našo družino, kakor sem omenila v prvem pismu. Med njimi sem imela mnogo prijatelje.

Ko smo šli na postajo, nas je spremljalo okrog dve sto oseb. Vsi so jokali. Tudi meni je bilo hudo, ko smo se morali posloviti od svojih sotrpov, še huje pa mi je bilo radi mame in ata. Mislim, da si jaz sem bom že znašla, kajti imela sem srečo v nesreči, da sem se vsepovsod zmazala. Peljali smo se do velikega lagra Boberstein. Do tam pa je bilo še eno uro hoda in ker mama in ata nista mogla nositi prtljage, sem jaz nosila kovčke ter dobila takšne žulje, da mi je brizgala kri iz rok. Ko smo prišli v bližino taborišča, nas je zagledal nekdo iz Krške-

ga in me spoznal. Pritekel je k nam in vzkliknil začuden: "Za božjo voljo, kaj pa je vas prineslo sem?"

"Usoda," sem odgovorila, "in ti vragi Švabi!" Dejal je, da bomo kar tam prenočili, jutri bomo šli pa naprej. Taborišče Boberstein je še spadalo pod Slezijsko in tam so nas zbirali za transport v Thuringen. Bilo nas je okrog deset družin iz vseh vetrov. Rekli so nam, da smo komunisti in vsled tega zastraženi za vsak korak. Drugi dan ob dveh ponoči smo prišli v Apoldo. Zopet so trpele moje roke, kajti lager je bil precej daleč od postaje in zopet je bilo treba nesti kovčke. Prišli smo v lager, ki je bil zgrajen ves iz betona, v njih pa lesene postelje druge vrste. Ker je bilo precej mrzlo, smo kar oblečeni zaspali na tisti slami. Vseh skupaj nas je bilo 50 oseb. Nadzoroval nas je esar (SS), ki pa ni bil preveč zagrižen hitlerjane. Za kuharico je bila neka Nemka in sestra od Rdečega križa. Ta kuharica je bila še dosti pravična in nam je dala kruh, kolikor ga je družini pripadalo, dalje maslo in marmelado. Tudi kuhala nam je še precej okusno. Vsi smo hvalili Boga, da so nas kot komuniste iztirili iz Slezijske v Apoldo, kajti tam je bila tako glaba hrana, da so ljudje umirali od gladi. Masla in marmelade tam sploh nismo poznali.

Takoj drugi dan po prihodu je prišel do mene častnik in dejal, da mu je naročeno, da me mora dati takoj v privatno službo, ker sem komunistka, nato pa je zagrozil, če bi v tovarnah širila kakšno propagando, bo primoran nas poslati v Buchenwald. Mogoče ste že slišali o tem lagru, ki je bil najstrašnejši kazenski lager v Thuringenu, 12 km od Apolde, v stari Nemčiji.

Lager v Apoldi pa se je nahajal v najlepši ulici, okrog njega same vile in vrtovi. Preko ulice, nasproti lagra, je bila velika hiša, kamor sem morala iti takoj drugo jutro v službo. Seveda hrano sem imela v lagru. Tudi v tej novi službi sem se privadila, dasiravno sem trpele kakor Kristus. Morala sem čistiti veliko sob, kuhinjo, prati perilo, poleg tega so me pa še pošiljali po trgovinah. In ne samo to! Vsa centralna kurjava je bila v moji oskrbi in včasih sem bila takšna kot pečelica—vse črna od premoga. Tolažila sem se, da ne bo trajalo to za večne čase, glavno pa je bilo, da nista ate in mama stradala.

Vsi moški od teh izgnanih družin, kakor tudi naš Slavko, so morali že 14 dni poprej iz Slezijske v Thuringen. Mislim, da bomo skupaj, potem pa smo zvedeli, da smo 100 km narazen. Bili so v Romeburgu v neki tovarni za železo. Dovoljeno jim je bilo samo enkrat na mesec priti v Apoldo in seboj so prinesli zamazano perilo, katerega smo oprali.

V naš lager smo dobili še eno družino, in sicer Radiškovo iz Vidma. Ti ljudje so pobegnili iz lagra. Doma so jih odtrgali v zapor in potem so morali od zapora do zapora. Bili so zaprti sedem mesecev, nazadnje pa so jih prignali v Apoldo. Tako smo bili v tem lagru sami "grešniki". Družina je sestojala iz dveh deklet in matere. Z Netko Radiškovo sva se spoznali v lagru in ona je še danes moja najljubša prijateljica. Imela je mnogo znancev v Celju in doma v Vidmu, zato je prejela pogosto pakete, katere je delila z nami. Za našo mamo je skrbela tako kot za svojo. V pismih je seznanila s svojimi prijateljicami tudi mene in kmalu sem pričela prejemati iz Celja tudi jaz karte za kruh in slanino. Enkrat sem prejela od ene pakete, potem od druge in tako naprej, iz svoje službe pa sem nosila jabolka, hruške itd. in tako smo se za silo preživljali. Korespondirala pa sem toliko, da sem včasih prejela kar po šest pism na dan in v njih karte. Mnogo starih ljudi je pomrlo od lakote, ker si niso znali pomagati.

Iz Apolde smo bili prestavljani vsi v Bad Sulzo, dve postaji od Apolde. Mislim, da bom rešila službo, pa se ni da. Dotična gospodinja je podkrala taboriščnega oficirja in rala sem se voziti vsako jutro vlakom v službo v Apoldo.

Kaj vse so počeli naši Nemci v lagru, se ne da popisati. Naša družina je imela polovico omarice, druga družina pa dve polovici; kolikokrat je izfrčalo iz omarice na sredi sredi. Častnik v našem lagru, katerega smo imenovali "lagent medved," je premetaval in sajaj, kakor da bi bil nor. Ma je komaj čakala, da sem povrnila zvečer iz službe v ger. "Ze zopet je vse razmetano," je tožila. Revica se mi grozno smilila, a ji nisem mogla pomagati. Mlada dekleta, delale zunaj, stare ženske morale lupiti krompir, čistiti lagru in drugo. Če so se čistito porabile in pomile, Nemce ni bilo dovolj dobro.

Prišle so sestre od Rdečega križa in natirale uboge, stenske z "ajmarji" po vodo, pa so jo prinesle, so žile v žepu po pomitih tleh. Tako so lali ti vragi Švabi s Slove in nas nazivali strassen Le kar bi se reklo po naše polni ljudje, cigani in brezdomci. cer pa to ni bilo najhujše. Hujše mi je bilo takrat, ko v lagru popisali vse stare ljude med njimi tudi našo mamo očeta, z namenom, da jih odpeljali nekam daleč v slišnico. Ker pa so tedaj ti ški ravbarji na vseh frontah mikali se nazaj kot raki, imeli dovolj časa, da bi te srečne ljudi prestavili.

Tam, kjer sem bila v službo so se shajali sami višji oficirji in gospodinje sem vedno vlekle, kje se nahajajo Rangleži in Američani. Sem izvedela za vsak korak, so ga napravili ti naši junaki srce mi je igralo od veselja sem stopala po ulicah iz stlake na postajo, kjer me je večer čakala moja prijateljica Netka in drugi sotrpini. Obili so me in čakali, da jim vem kaj novega. Alarm sem meli vsak dan po dvakrat, krat, meni pa je igralo srce, sem gledala ropotajoče bombnike. Zelo sem bila prečarana, kadar niso vrgli bomba Apoldo. Nemci so trepetali od strahu, meni pa je bilo čeno vseno.

Nekoč sva se s prijateljico ljali v vlak in glasno kritizirale Nemce. Dejala sem, da bi vesela, če bi Amerikanec z drobil Apoldo v prah. Ob sva Švabe do kosti, seveda, vedeli, da nas ne razumejo, nadomda pa se bolje oblečen spod obrne k drugemu in vpraša, če nabo pozna. Odvoril je, da osebo ne, ve pa sva iz Slovenije. "Bova videti bosta izstopili in tam bode tje midva izstopila," je pravi. Ko so se ljudje razšli, stopila k nama in vprašala kod sva, nato pa povedala, bomo rešeni v teku sedmih tednov. Bila sta z nama zelo zagnana in nazadnje zaupala, sta ameriška špijona. Od tja ga časa naprej smo laže prešli tla in glad.

Neda se popisati, kako obutje je bilo naše življenje zadnje mo v Nemčiji. S prijateljico sva morali točno ob polno zjutraj na vlak, kadar pa je alarm, je imel vlak zamudno zmrzovali sva na peronu v kkih letnih oblekah. Dotika sva bili pripravljene na smrt. Kadar so prišli ameriški bombniki, takrat se je ustavil vlak. Nekajkrat se je zgodilo, da ameriški bombniki napadli sva s strojnimi. Čudež je bil, nisva bili midve ranjeni, pač na tisoče nemških beguncev. Grozno je bilo gledati, kako vlekli ranjene iz vlaka. Dvakrat se je nudila prilika, da lahko pobegnili, ali kaj so imeli ob stare v lagru. Če pobegnili, bi Nemci najine še obesili.

Točno po sedmih tednih, kor sta napovedala dotična spoda, smo bili obkoljeni vseh strani. Z ene strani so se druge Američani in s...

(Dalje na 2. strani)

ahteva splošna kori

LEV N. TOLSTOJ:

KAZAKI

KAVKAŠKA POVEST

Iz ručine prevel
JOSIP KNAFLIČ

(Nadaljevanje)

"Kaj pa, Ivan Vasiljevič?" je vprašal, božajoč svojega konja in veselo gledajoč Vanjušo, ki je bil prišel z vozovi in zdaj ves poten, z zmrušenimi lasmi in pustim obrazom izlagal reči.

Oleni je bil videti na zunaj ves drugačen človek. Namesto obratih lic je imel zdaj mlade brke in bradico. Namesto rumenkastega, od ponočevanja velga obraza se je kazala na licu, na čelu in za ušesi rdeča, zdrava zagorelost. Mesto čistega, novega, črnega fraka je nosil belo, umazano črkesko s širokimi gubami, in orožje. Namesto svežega, trdo-zlikanega ovrtnika je stopil rdeči rob svilnatga bešmeta, ki je tesno oklepaj zagoreli vrat. Bil je oblečen po črkesko, a le nepopolno; vsak bi spoznal v njem Rusa, a ne džigita. Vse je bilo kakor pri Čerkesu in vendar drugače. Pri vsem tem je vsa njegova prikažen dihal zdravje, veselost in zadovoljnost.

"Vam je to smešno," je dejal Vanjuša; "a vi bi morali enkrat sami govoriti s temi ljudmi: povsod so ti napoti, pa stojš tu in ne veš kaj začeti! Besede ni spraviti iz njih." Vanjuša je srdito zagnal železno vedro na prag. "To so Rusi vse drugačni!"

"Ti bi bil moral vprašati vaškega načelnika." "Saj se ne vem nikamor obrniti," je odvrnil Vanjuša užaljeno.

"Kdo te pa tako žali?" je vprašal Olenin in se oziral okoli.

"Vrag jih pozna! Fej! Gospodarja ni doma, šel je v neko krigo (kraj na bregu, obdan s pleteno ograjo, kjer love ribe), pravijo. Stara pa — to je tak zlojed, da nas Bog varuj," je odvrnil Vanjuša in se prijel za glavo. "Kako bomo tukaj živeli, jaz že ne vem. Hujši so od Tatarjev. Bog ve, da, čeprav jih štejejo med kristjane. Saj je Tatar spodobnejši! V krigo je šel! Kakšno krigo so si izmislili, mi je nerazumljivo!" je zaključil Vanjuša in se obrnil stran.

"Kaj ne, drugače je kakor pri nas na dvorcih?" ga je podražil Olenin, ki še ni bil zlezal s konja.

"Dovolite konja," je rekel Vanjuša, ki se očitno ni mogel udomačiti tukaj, a se je vdajal v usodo.

"Torej Tatar je spodobnejši, a, Vanjuša?" je ponovil Olenin, skočil s konja in plosnil po sedlu.

"Da, vi se še smejate! Vam je to smešno!" se je jezil Vanjuša.

"Počakaj, ne jezi se, Ivan Vasiljevič," je odvrnil Olenin in se smejal dalje. "Daj, pojdem jaz h gospodarjem: boš videl, vse uredim. Kako imenitno bomo se živeli tukaj! Le ne razburjaj se."

Vanjuša ni odvrnil ničesar, ampak samo zaničljivo pomežiknil za gospodom in stresel z glavo. Vanjuša je smatral Olenina samo kakor svojega gospoda, Olenin je smatral Vanjušo samo kakor svojega slugo; in oba bi se bila zelo začudila, ako bi jima bil rekel kdo, da sta prijatelja. In vendar sta bila prijatelja, čeprav sama nista vedela tega.

Vanjuša je bil enajstleten deček vzet v hišo, ko je bil Olenin enake starosti. Ko je imel Olenin petnajst let, se je zabaval nekaj časa s poučevanjem Vanjuše in ga je naučil brati franco-

ski, na kar je bil Vanjuša silno ponosen. Tudi zdaj je Vanjuša, kadar je bil dobre volje, rad stresal francoske besede in se pri tem prav neumno smejal.

Olenin je stekel na hišne stopnice in odpahnil duri v vežo. Marjanka, ki je imela na sebi samo rožnato srajco, kakor kazakinje navadno hodijo doma, je prestrašeno odskočila od vrat, se stisnila k steni in si zakrila spodnji del obraza s širokim rokavom tatarske srajce. Ko je Olenin širje odprl duri, je zagledal v poltemi visoko in lepo postavio mlade kazakinje. S hitro in poželjivo radovednostjo mladosti je ne hote zapazil krepke, deviške oblike, izražajoče se pod tenko, katunasto srajco, in krasne črne oči, ki so se upirale vanj z otroškimi strahom in plašno radovednostjo. "To je ona!" je pomislil Olenin. "A jih bo še veliko takih," mu je takoj zatem šinilo skozi glavo, in odprl je druga vrata v izbo. Stara mati Ulitka, takisto v sami srajci, je sključeno, s hrbotom proti njemu, pometala pod.

"Dober dan, majčica! Prišel sem zaradi stanovanja," je prišel.

Kazakinja je, ne da bi se zravnala, obrnila k njemu strogi, a še vedno lepi obraz.

"Kaj si prišel? Ali se nam hočeš smejati? A? Jaz se tebi smejem! Črna kuga na-te!" je zavpila in ga gledala po strani izpod namršnenih obrvi.

Olenin je splohtel mislil, da bo utrujena, hrabra kavkaška četa, katere član je bil, povsod, posebej pa od kazakov, vojnih tovarišev, sprejeta z veseljem, in zato ga je osupnil takšen sprejem. Ne da bi se razburjal nad tem, je hotel pojasniti, da hoče plačati za stanovanje, a stara ga ni pustila izgovoriti.

"Po kaj si prišel? Kaj te grdobe treba? Ti s tvojim oskuljenim rilcem! Le čakaj, da pride gospodar, on ti že pokaže tvoj prostor! Ne potrebujem tvojih umazanih denarjev! Kako pak! Kaj takega še ni bilo! S svojim grdim tabakom mi bo zakadil dom, potem pa hoče plačati denarje. Take gnusobe še ni bilo nikoli! Razstrelili naj bi ti srce v životu!" se je drla in preklinjala Olenina.

"Kakor je videti, ima Vanjuša prav!" si je mislil Olenin. "Tatar je spodobnejši." In spremljan od zmerjanja matere Ulitke, je šel iz izbe. V tem trenutku je Marjanka, kakor je bila: v sami srajci, a obraz že gor do oči zavezan z belo ruto, nepričakovano smuknila mimo njega iz veže. Z bosimi nogami brzo bjeo po stopnicah je stekla dol; potem se je ustavila, se s smejačimi očmi hlastno ozrla na mladega moža in izginila za vogalom hiše.

Trdna, mladostna hoja, plahi pogled svetlih oči izpod bele rute in pravilnost krepke postave lepega dekleta je Olenina zdaj še bolj začudila. "To mora biti ona," je pomislil. In zdaj je mislil še manj na stanovanje in, vedno se oziraje za Marjanko, je prišel k Vanjuši.

"Da, deklet je tudi tak divjak!" je dejal Vanjuša, ki je imel še vedno svoj križ z vozom, a je bil že malo boljše volje. "Kakir žrebe na stepi! La femme!" je dostavil s povzdignjenim, slovesnim glasom in se zasmejal.

(Dalje prihodnjič)

Iz deževnih in sončnih dni

Tugo

Zarili smo se v suho listje pod šotori, se zvil v klopčič ter zaspali. Noč je bila. Med drevesi se je lovil veter in nekje se je drla sova. Dežurni je z neslišnimi koraki obšel straže, ki so se skrivale v sencih dreves, prisluhnil ter se sklonil nad ugašajočo žerjavico, da bi si oglel premlele roke in zamrmral: "Preklete sove."

Tedaj je kriknila straža in nekdo je hitro odgovarjal znake. Pred dežurnega je planil kurir. "Zbudi stabi! Nujno pismo. Švabi nas hočejo obkoliti."

Med tem se je že politikomisar izvil iz šotora. Pod plaščem je prižgal svetilko in bral.

"Dežurni prebudi bataljon! Premaknili se bomo. Takoj!"

Dežurni politikomisar stopi mračno pod drevo ter nam hitro dopoveduje, da moramo vstati. Med vrhovi dreves je zašumelo. Med listje, ki se je vsulo na taborišče, padajo dežne kaplje, udarjajo na šotorska platna, odskakujejo ter se zlivajo v potočke, ki odtekaajo v zemljo.

Dežurni politikomisar stopi mračno pod drevo in zavija kapuce čez glavo. Komandant spravlja zemljevid, da ga ne zmocni voda, mi preklinjamo in zvijamo mokra platna.

Ko se bataljon premakne, de-

žuže že z vso silo. Kaplje polze čez oči in nos za vrat, mokri lasje se lepijo po obrazu in premočena obleka mrzli telo. Na čevlje se lepi mastno blato. Kadar spodrsne korak zazveni orožje.

"Tišina!" zapove komandant prvemu. "Švabi so blizu."

Noč je temna, da ni videti koraka pred seboj. Držimo se za roko, za nahrbtnike, tavamo kot slepci, smukamo ob drevesih in se spet zadevamo vanje, klecamo v kotanje ter drsimo v luže: "Samo tišina, tišina!"

Celni je stopil iz gozda na čistino. "V strelce!" Drsi povelje po vrsti, ki se razklene in razide v strmino. Izmikamo noge mokremu kamenju, na vsak korak pazimo, da nas ne izda. Prav na sredini jase pa zavreni, da zgreže do kosti. Kuharju se je utrgal kotel z ramen. "Penk!"

Je udaril ob kamen, odskočil in padel na drugačo ter tako naprej po vsej strmini, da zveni po vsej dolini in odmeva od skal. Kuhar je obstal, odprl je usta ter se hotel v grozi zagnati za kotlom; vsi stojimo, kot okameneli in poslušamo, kako po lastnost odskakuje "Penk... penk... penk..."

Takrat pa švignejo v noč svetle kete. Objame nas bela svetloba in nad nami svetli krogi celo

večnost, preden se spuste med dreve. Priplejeni smo na tla, s koleno in glavami rinemo v zemljo in polzimo po mokri travi, ki nam sili v usta. Z vseh strani lajajo strojnice in drdrajo brzostrelke. Včasih se zahlahlja in zažviga nad nami mina ter trešči med skale.

"Naprej!" sikne komandant.

Zaganjamo se naprej, padamo pa se spet mečemo kot ribe na suhem. Naposled se zarijemo med drevesa in skale, pritisnemo se k zemlji in skrivamo obraze.

Dež pa lije in lije.

Se vedno lajajo strojnice in se poganjajo v temo raket, da bleste dežni curki kot biserni zastori med nami in Švabi. Vedno ožji je obroč, vedno bliže in bliže sekajo krogle in puščajo v tem svetle proge za seboj. Stab šepeta v kotanji za skalo. Nato se priplazi komandant: "Ne moremo nikamor. Prebiti se moramo. Pripravite se!"

Sredi najhujšega naliva se utrgamo izza skal in debel prav tja, kjer žvigajo nad nami rakete in lajajo v nas strojnice. Spotikamo se, drsimo, kričimo, se ustavljamo pa se zaženemo spet kot plaz, ker vemo, da nazaj ne moremo, da moramo naprej, samo naprej.

Zato repetiramo, streljamo, se mečemo iz zaklona v zaklon ter ne mislimo ničesar. Jaz nisem več jaz, ti ne ti, mi vsi smo le borci brez imena!

"Naprej! Juris!"

Tako zdravimo skozi Švabe, zadržamo se z živimi ljudmi ter puščamo za sabo trupla. Sele v gozdu odstranimo ceste se ustavimo in ustnice nam drgetajo.

Se vedno dežuje. Se vedno polze kaplje po vejah ter se nam odcejaajo in nam polze po glavah in ramenih. Tako stojimo nekaj časa brez misli in težko sopemo, dokler nas ne zdrami povelje

"Naprej!" Uvrstimo se in kolona se zarije v temni smrekov gozd, kjer bomo nekje, da nekje prav gotovo, postavili šorote; nalomili bomo pod smrekovih vej in zaspali, dežne kaplje pa bodo drobile po platneni strehi.

Iz nizke, težke megle, ki visi med košatimi vejami, pa še vedno dežuje. In voda izpira krvave, umazane obraze...

Pa nismo postavili šotorov in jutro nas je našlo, ko smo se tiščali mokri pod mokrimi drevesi. Tako smo ostali ves dan in ves dan je deževalo.

Pod večer pa so pričele dežne kaplje zmrzovati in na nas so se vsule bele snežinke, ki so se vedno bolj mešale med dež; vedno večje so bile, ustavljale so se nam na laseh ter se topile na topli koži.

Ko smo se zvečer premaknili, je bil že ves gozd potopljen v mehke bel sneg, ki se je prijetno in neslišno vdajal pod nogami. Stopali smo iz stopinje v stopinjo, zadnji pa je šel Peter, ki je imel največje čevlje, tako, da če ne bi bilo konjskih sledov, ne bi vedel nihče, da je šel pred njim cel bataljon.

Snežinke pa so bile vse gostejše, čim više smo prišli, tako, da je prvi že komaj vzdigoval noge, ko je delal gaz. Konji so kimali s povešanimi glavami ter prhlali v sneg, ki je bil ponekod že tako visok, da jim je silil pod trebuh. Drselo jim je in na strminah so se valjali po zametih, da so se vodniki preplašeni prijemali za glavo. Odzadaj so se utrgali trije iz kolone in stopili na čelo. Tisti, ki so bili do sedaj prvi, pa so se priključili zadaj; tako izmenjavali vsakih deset minut. Vedno težje je šlo, utrujeni in lačni smo se vlekli iz snega ter se nazadnje zarili na zapuščeni planini v seno ter brez misli zaspali.

Zjutraj pa je bilo nebo čisto in modro. Prav nobene meglice ni bilo na njem. Dež in sneg sta vse pomila. Drmili smo se ter odpirali začudeno oči in strmeli v belo blestečo sonce, ki nas je obdajalo. V trenutku je zginilo vse, kar nas je plašilo že dva dni. In veseli smo zagazili naprej, ne meneč se za sneg, ki se nam je vsipal za vrat iz belih, pod snegom upognjenih smrek. Ko smo prigazili na pot, ki so jo že napravili kurirji, se je pod nami odprla dolina. Tam spodaj na cesti se premikajo črne pike. Švabi se vozijo z avtomobili. Vse je belo in kot srebrn trak zavija Sava za Šmarno goro proti Ljubljani, ki jo nismo mogli več razločiti v blestečem dnevu. Ljubljana! smo pomislili in toplo nam je postalo. "Pa naša vas," je dejal Peter in pokazal s prstom na dim, ki se je dvigal iz hiše sredi vasi pod nami. "Mati kuha štruklje," je zavihal nos in se obznil. Za njim smo se obznilili vsi. Drečje pa je široko, prešerno kretinjo potisnil titovko na tihnik ter se zasmejal v sonce, ki mu je oblivalo glavo.

"Sedaj pa pesem nam zapoj, veseli veter..."

Pesem je oživila korak, in kuhar, ki je ves čas povešal glavo in žaloval za kotlom, je povedal tisto, kar smo čutili mi vsi.

"Pravzaprav bo takrat, ko bo svoboda, nekaj čudovitega pri kraju. Kajti kljub dežju, snegu, trpljenju, stradanju, naporom in smrti, s katero se vseskozi srečujemo, je v našem partizanskem toliko silne lepote, ki je nistem in je ne bom nikoli več doživel... a ne znam povedati več," je dostavil čez čas.

blestečem dnevu. Ljubljana! smo pomislili in toplo nam je postalo. "Pa naša vas," je dejal Peter in pokazal s prstom na dim, ki se je dvigal iz hiše sredi vasi pod nami. "Mati kuha štruklje," je zavihal nos in se obznil. Za njim smo se obznilili vsi. Drečje pa je široko, prešerno kretinjo potisnil titovko na tihnik ter se zasmejal v sonce, ki mu je oblivalo glavo.

"Sedaj pa pesem nam zapoj, veseli veter..."

Pesem je oživila korak, in kuhar, ki je ves čas povešal glavo in žaloval za kotlom, je povedal tisto, kar smo čutili mi vsi.

"Pravzaprav bo takrat, ko bo svoboda, nekaj čudovitega pri kraju. Kajti kljub dežju, snegu, trpljenju, stradanju, naporom in smrti, s katero se vseskozi srečujemo, je v našem partizanskem toliko silne lepote, ki je nistem in je ne bom nikoli več doživel... a ne znam povedati več," je dostavil čez čas.

Razni mali oglasi

GIRLS WANTED

Label Machine Operators - Bottling Machine Operators - Bottle Cappers Packers - Sorters Good working conditions Dupli-Color Products Co., Inc. 2440 S. Michigan Ave.

PORTERS AND HANDY MEN

HEAVY WORK PAINT & PACKING FACTORY Apply DUPLI-COLOR PRODUCTS, Inc. 2440 So. Michigan Ave.

CLEANING WOMEN

Salary (2) meals Apply to housekeeper SOUTH SHORE COUNTRY CLUB 7059 South Shore Drive Phone, Hyde Park 8000

OPERATORS

and Dressmakers for Fashionable Sewing Steady work - Full or Part Time Ideal working conditions A. ROTH CO. 3972 Milwaukee Ave.

INEXPERIENCED GIRL

to operate light core blowing machine 48 hour week Apply CHICAGO FOUNDRY 2028 N. Major

PAINTERS AND PAPERHANGERS

Union Steady work TEL. ARDMORE 8159 1430 Winona St.

HIGHLAND PARK HOSPITAL

NEEDS A SECOND COOK DIETICIAN'S AIDE and DIET KITCHEN MAID Full Maintenance Good Pay Call MISS DUNCAN Highland Park 2550

Toda mi vsi smo ga razumeli. Drečje je vrget titovko v zrak in zaklical: "Živeli partizani!" Veselo je stopal naš bataljon po stari vojaški cesti in sončni žarki so se lomili na svetlem orožju, da so nas že od daleč spoznali ljudje v mali gorski vasi in nam prihiteji naproti: Naši fanje gredo.

Razni mali oglasi

DIE MAKERS EXCELLENT OPPORTUNITY PROGRESSIVE AND COMPOUND DIES TINGSTOL CO. 1461 West Grand Ave.

WORKERS

NEEDED IMMEDIATELY Steady - Good pay - Plenty of overtime Tel.: LAW. 0625 ILLINOIS PIPE & MFG. CO. 4529 Ogden Avenue

SHAKE OUT MEN

(Night Shift)

GRINDERS

(Day Shift)

48 HOUR WEEK

Chicago Foundry

2028 N. Major

DOPISNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej zapišite: Chicago 23. III. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa poštehitlo dostavljanje pošte.

MEN!

Miscellaneous work in Bakery

Paid vacations and other conveniences

Apply at

A. & P. BAKERY

2622 N. PULASKI RD.

Employment office on 2nd floor

WOMEN!

Work during the day

National Scientific Products Company

Offers unusual opportunities in our modern plant

LIGHT ASSEMBLY WORK NO EXPERIENCE REQUIRED

Good starting rate with automatic increases

Paid vacation and many company benefits

(Apply employment office)

5013 North Kedzie Avenue

RADIO

Delo dobi 200 deklet in žen

za naš produktivni program

SE NE ZAHTEVA IZKUŠENOSTI

71c takoj od začetka

76c po 4 tednih

Automatično povišanje do 94c

Stalno delo

MOTOROLA

Galvin Manufacturing Corporation

4545 Augusta Blvd.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

Naročite si

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Letnik 1946

CENA \$1.50 S POŠTNINO VRED

V nobeni knjigi, ki stane mnogo več, ne dobite toliko gradiva tako izborne vsebine kot jo ima letošnji

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Naročite ga

svojcem v starem kraju!

Stane \$1.65 s poštnino vred

Pošljite nam točen naslov in vsoto, vse drugo izvršimo mi

Naročila sprejema

PROLETAREC

2301 So. Lawndale Ave. - Chicago 23, Ill.